

IŠ KUR AŠ ATsiradau?

Paveikslėlis iš: <https://webstockreview.net/explore/stork-clipart-baby-arrival/>

Šiuolaikiniai tėvai kalbėdami su vaikais, apie jų pradėjimą vis dažniau atsisako gandro atnešimo, radimo kopūstuose ir „žemdirbiškos“ tėvelis pasėjo sėklą mamytėje istorijų. Tačiau vis dar kyla klausimų: su kokio amžiaus vaikais ir kada laikas kalbėti apie kūdikio atsiradimą, kiek informacijos atskleisti?

Kada kyla pirmieji klausimai?

Greičiausiai pirmuosius klausimus išgirsite, kai vaikas bus ketverių – penkerių metų amžiaus. Tai laikas, kai vaikas ima stebėti savo ir kitų žmonių kūnus. Atsiranda lytinių skirtumų suvokimas „aš berniukas“, „aš mergaitė“ ir žinojimas, kad „aš berniukas kaip tėtis“ arba „aš mergaitė kaip mama“. Susitapatinimas su savo lyties tėvu šiame etape sutvirtina „aš“ jausmą. Reikėtų paminėti ir tai, kaip vaikas save jaučia ir vertina, bus glaudžiai susiję ir su jo požiūriu į savo kūną. Dėl to rekomenduojama jau ankstyvame amžiuje nevengti kūno temos, tai svarbu sveikos asmenybės formavimuisi.

Faktai ir fantazijos.

Su vaiku tyrinėdami klausimą „Iš kur aš atsiradau“ greičiausiai pastebėsite, kad jo supratimas apie savo atsiradimą yra jūsų faktų ir jo paties susikurtų teorijų mišinys. Vaikai gali tiesiogiai suprasti jūsų pasakojimą. Pavyzdžiui, kai šešiamečiui berniukui buvo papasakota teorija „Tėvelis pasėjo sėklą...“, jis išprašęs močiutės agurkų sėklų, pakasė jas žemėje (su visu pakeliu) ir laukė kol vasarą galės turėti kūdikį. Taip pat galite pastebėti kaip vaikas tyrinėja kopūstą, lupdamas jo lapus ir bandydamas surasti kūdikį. Taigi tiek žemdirbiškoji, tiek kopūsto, tiek gandro teorijos turi trūkumų.

Jei pateiktume faktus?

Vaikui galime pateikti ir žmonių gyvenimo faktus. Kai vaikas paklausia apie kūdikio atsiradimą, galime paaiškinti, pateikiant informaciją, kuri tinka jo amžiaus vaikui. Tačiau gali būti, kad vaikui ši teorija gali pasirodyti labiau neįtikėtina, nei jo paties teorijos. Vaikų analitikė Selma H. Fraiberg dalinasi patirtimi, kai per keletą savaitių padėjo vienam šešiamečiui savo pacientui išsiaiškinti, kaip tiksliai toji sėkla pateko pas jo mamą. Viską aptarė ir berniukas padarė teisingą išvadą, bet negalėjo tuo patikėti. „Na, - nesiginčijo jis, - gal kiti tėvai taip ir daro, tik ne mano!“ S. Fraiberg mąstė „Ar

kas sugėdino berniuką dėl seksualinių klausimų? Ne, pasirodo viskas ne taip paprasta. Taip reaguoja vaikai pirmą kartą susidūrę su šia tiesa. Jie gali to neneigti tiesiai, kaip minėtas berniukas, bet daro tai kitais būdais, dažniausiai pamišdami tuos dalykus, vos apie juos sužinoję”.

Vaikams nėra lengva suvokti, kad jų tėvai gyvena seksualinį gyvenimą. Kad ir kaip profesionaliai, tai pateiksime, vaikas vistiek sueitį gali suprasti kaip agresijos aktą, galbūt netgi skausmingą, nes neturi patirties, o vaizduotė nepadeda pakeisti tokio suvokimo.

Vaiko supratime viskas gali susijaukti, net jei vedami geriausių ketinimų pasitelktume anatominius piešinius, smarkiai išdidintas spremos ir kiaušialąstės nuotraukas – visas vaizdines priemones, kurios galėtų padėti mažyliui išsiaiškinti šį sudėtingą procesą. Iš dalies, tai geras būdas.

Vaiko mąstymas.

Vos tik vaikas atsikratė magiškojo mąstymo ir išmoko niekuo netikėti be įrodymų, ėmė nebetikėti raganomis ir fejomis, nes niekada nė vienos nematė, mes jam pateikiame dauginimosi procesą. Kažkokie nematomi spermatozoidai. Kažkokie nematomi kiaušiniai. Mistinis sueities aktas, kuris vaikui ne tik nematomas, bet apskritai net neįsivaizduojamas. Todėl neturėtume stebėtis, kad vaikas, kuris tarsi “viską supranta”, iš tiesų apie tai nedaug tenutuokia.

Jeigu pabandytumėte patikrinti kaip keturmetis vaikas supranta jam pateiktus faktus, pamatytumėte, kad naujai suteiktą informaciją vaikas perkėlė į savo senąsias asmenines teorijas ir iš to išėjo įdomus faktų ir fantazijų mišinys, individualus kiekvienam vaikui. Vaikas gali mokėti knygelę atmintinai: nuo “spermatozoidai sutinka kiaušialąstę” iki “taip gimė kūdikis”. Tačiau uždavus klausimus galime pastebėti, kad vaikas išgirdo visus svarbiausius faktus apie dauginimąsi, juos įsiminė ir vis tiek susikūrė savo teoriją, pagrįstą valgymu ir šalinimu. Vaiko teorijos dažniausiai paremtos sava patirtimi, savo kūno funkcijų stebėjimu. Kaip kas nors patenka į pilvą? Žinoma, valgant. O kaip iš jo išeina lauk? Žinoma, šalinant. Visą tai keturmečiui vaikui kur kas aiškiau, nei knygoje pateikiami faktai arba tėvų pasakojimai.

Ar tai reiškia, kad reikėtų atsisakyti aiškinimų apie seksą ir grįžti prie istorijų apie gandrų arba kopūstus?

Ne, nes neatsisakome ir kitų mokymų, kurių faktus vaikui sunkiau suvokti.

Kada pateikti tinkamą informaciją ir kaip ją pristatyti?

Būtina atsižvelgti į vaiko amžių, raidos etapą, suvokimą būdingą šiam amžiui. Rekomenduotina pirma išgirsti ir įvertinti vaiko teorijas prieš pateikiant savo faktus.

Kaip kalbėtis su vaiku?

Pateiksiu pavyzdį, remdamasi S.H. Fraiberg knyga “Stebuklingi metai”.

“Mama, iš kur atsiranda vaikai?”

“O kaip tu manai, Ūla?”

“Nusipirko parduotuvėje!”

„Ar kada nors esi mačiusi parduotuvėje parduodamus kūdikius?“

„Ne-a“...

„Na, pagalvok dar. Aš padėsiu tau išsiaiškinti.“

Tyla.

„Mato mamytė stora!“

„O kaip tu manai, kodėl Mato mamytė tokia stora, Ūla?“

„Ji suvalgė kažką didelio!“

„Ar tikrai taip manai? Pamąstyk dar.“

„Mato šeima turės kūdikėlį. Jis taip sakė.“

„Kaip manai, ar todėl Mato mama tokia stora?“

„Bet kodėl ji tokia stora, mamyte?“ – Ūla dar nėra tikra dėl savo išvadų.

Tada mama gali paaiškinti, kad Mato mamos pilve auga kūdikis. Gali būti, kad Ūla tai žino, bet jai reikia patvirtinimo. Galbūt mergaitei kyla daugiau klausimų, bet jų kol kas neužduoda. Čia mama sustoja, nepateikia daugiau informacijos ir laukia. Atrodo, kad vaikui susidomėjus, jau galėtume papasakoti visą istoriją nuo „spermatozoidas sutinka kiaušialąstę“ iki „taip gimsta kūdikis“, bet čia padarytume klaidą. Konkretūs faktai vaikui gali neturėti jokios reikšmės, kol jis pats neapmąstys turimos informacijos ir neišsižadės savo asmeninių teorijų. Šiuo metu verta palaukti.

Kurį laiką vaikas gali nieko neklausinėti. Tuo metu atlikti savo tyrimą. Galbūt bandys išnagrinėti lėlę ir išsiaiškinti ar ji neturi kūdikio. Ūlai kilo klausimas: „Ką moterys valgo, kad susilauktų kūdikio?“. Mama gali pasiteirauti, ką mano pati mergaitė, ką moterys turi valgyti, kad susilauktų kūdikio. Svarbu išklausti vaiko svarstymus, jų nenuvertinti, nepasijuokti. Pasidžiaukite, kad pasidalino savo mintimis ir paklauskite ar norėtų, kad mamyte paaiškintų? Tuomet galite paaiškinti, kad nieko nereikia suvalgyti, kad moterų kūno vidus pritaikytas, kad jos galėtų susilaukti kūdikio. Galite paaiškinti apie mažytį kiaušinėlių, iš kurio prasideda kūdikis. Papasakokite, kad kūdikis auga gimdoje. Tai ne skrandis, ne ta pilvelio dalis, į kurią patenka maistas.

Jei mergaitė teirautųsi ar ji gali susilaukti kūdikio, papasakokite, kad kūdikio susilaukia suaugusi moteris. Kai Ūla bus suaugusi, ji taip pat turės kiaušinėlių ir galės susilaukti kūdikio. Tam jai reikės turėti ir vyrą, nes vaikams reikia tėčio. Šioje vietoje ir vėl galite baigti pasakojimą. Nepaaiškinus tėčio vaidmens, jei vaikas tuo nesidomėjo. Iš pradžių vaikai dažniausiai neklausia apie tėčio vaidmenį. Vaikas vėl turės apmąstyti gautą informaciją.

Pateikite informaciją žingsnis po žingsnio, susiekite su vaiko klausimais. Pirmiausia išklauskite vaiko mintis, nuomonę, o po to pateikite informaciją. Visada galite pasitikslinti, ką vaikas jau žino, kaip suprato gautą informaciją. Gali būti, kad vaikas turės savo fantazijų ir tai yra natūralu. Svarbu, kad jis pasitikėtų jumis, kad galėtų dalintis savo mintimis, nebijotų klausti. Nesistenkite primygtinai įbrukti tikslios informacijos, augdamas vaikas palaipsniui ją supras. Vaiko klausimai parodys, kad jis jau pasirengęs priimti naują informaciją. Tačiau jeigu mokyklinio amžiaus vaikas dar nepaklausė apie tėčio vaidmenį dauginimosi procese, galima įtarti kad jis vengia užduoti šį klausimą. Galbūt sužinojo iš kitų vaikų ir ši informacija jam pasirodė nemaloni. Tokiu atveju paraginkite vaiką užduoti klausimus.

Kalbant su vaikais lytinio švietimo klausimais galima pasitelkti esamą literatūrą, knygeles vaikams, pasikonsultuoti su specialistais. Vaikui svarbi ne tik gauta informacija, bet ir jūsų santykis, gebėjimas bendrauti įvairiomis temomis, jam kylančių klausimų, jausmų priėmimas, galimybė būti

atviru su jumis. Tai puiki proga ne tik vaikams gauti atsakymus rūpimais klausimais, bet ir mums suaugusiems didinti savo kompetenciją, kalbant lytinio švietimo temomis.

Parengta pagal Fraiberg S.H. Stebuklingi metai. – VAGA, 2017.

Parengė Klaipėdos PPT psichologė Dovilė Česonytė